

Sosyal Güvenlik Reformu

Murat BAŞESGİOĞLU

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Sosyal güvenlik reformu ile sosyal güvenlik sistemimiz amaç, araç ve yöntem tutarlılığını sağlayacak tarzda, bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmış ve yeniden yapılandırılması planlanmıştır. Reform çalışmaları, Hükümetimizin Acil Eylem Planı çerçevesinde başlatılmış ve başlatıldığı ilk günden bugüne sosyal tarafların, kamu oyunun ve basının her türlü öneri, eleştiri ve katkısına açık bir şekilde yürütülmüştür. Yasa tasarılarının hazırlanması sürecinde, tüm kanun çalışmalarına örnek teşkil edecek biçimde, sosyal taraflarla yakın işbirliği içinde çalışılmıştır. Yasaların hazırlanması sürecinin her aşamasında karşılıklı diyalog sürdürülmüş ve görüş alışverişinden azami fayda sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal Güvenlik Reformunun temel amacı adil, kolay erişilebilir, yoksulluğa karşı daha etkin koruma sağlayan, mali açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemine ulaşabilmektir. Sosyal güvenlik reformu birbirini tamamlayan 4 ana bileşenden oluşmaktadır. İlki, nüfusun tümüne hakkaniyete uygun, eşit ve kaliteli sağlık hizmeti sunumunu finanse eden Genel Sağlık Sigortası'nın oluşturulmasıdır. İkincisi, sağlık dışındaki kısa ve uzun vadeli sigorta kollarının yer aldığı tek bir emeklilik sigortası rejiminin kurulmasıdır. Üçüncüsü, halen dağınık bir halde yürütülen primsiz ödemeler ve sosyal yardımları toplulaştırarak nesnel yararlanma ölçütlerine dayalı, tüm muhtaç kesimlerin erişebileceği bir sistemin oluşturulmasıdır. Dördüncü ve son bileşen ise, yukarıda anılan üç temel işleve ilişkin hizmetlerin çağdaş, etkin ve vatandaşlarımızın günlük hayatlarını kolaylaştıracak şekilde sunulmasına olanak sağlayacak yeni bir kurumsal yapının oluşturulmasıdır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun TBMM'de kabul edilmesi ile reformun üç önemli bileşenini oluşturan, genel sağlık sigortası, emeklilik sistemini de kapsayan sosyal sigortalar, ve sosyal güvenlik kurumu hayata geçirilmiş olmaktadır.

Üç yıla yakın bir süredir devam eden ulaşılmak istenen temel hedef, yapılan parametrik değişiklikler ile elde edilmek istenen finansman dengesinin kurumsal kültürü değiştirerek vatandaşlara eşit, adil ve standart hizmet sunan yeni bir kurumsal yapının oluşturulmasıdır. Bu anlamda mevcut sosyal güvenlik kurumlarının aktüeryal dengelerini düzeltmeyi amaçlayan çalışmaların yanında, sağlıklı işleyen- bilgi işlem sistemlerine dayanan, denetim yapısı güçlendirilmiş ve yaygın hizmet merkezleri yoluyla vatandaşların taleplerini doğrudan değerlendirebilecek bir sosyal sigorta sistemini oluşturmaya önem ve öncelik verilmektedir.

Reformla birlikte Türkiye'de çalışan bütün vatandaşlarımızın eşit haklara ve yükümlülöklere sahip olacağı tek bir emeklilik sistemi kurulmaktadır. Mevcut sigortalılarımızın, prim gün sayısı, emeklilik yaşı gibi emekliliği hak etme koşullarında hiçbir değişiklik olmayacaktır. Emekli aylığına esas alınacak matrahın hesaplanması, aylık bağlanma oranı, emekli aylığı artış endeksi gibi konularda getirilen değişikliklerden ise, mevcut sigortalılarımız yeni sistemde geçirdikleri süreye göre etkileneceklerdir.

Yeni emeklilik sisteminde zorunlu ve isteğe bağlı sigortalılık ülke gerçeklerine uygun bir biçimde yeniden tanımlanmıştır. Tarım işlerinde süreksiz olarak çalışanlardan, tarımda kendi nam ve hesabına çalışanlardan, gelir vergisinden muaf olup esnaf ve sanatkar siciliyle birlikte kanunla kurulu meslek kuruluşlarına kayıt olanlardan ve ev hizmetlerinde çalışanlardan aylık kazançları prime esas asgari aylık kazancın altında olan vatandaşlarımız isteğe bağlı sigortalı olabileceklerdir. Ayrıca, isteğe bağlı sigortalılıktan yararlanacak vatandaşlarımıza bir takvim yılı içinde olmak kaydıyla, erken ödemelerde indirim olanağı da getirilmektedir.

Prim oranı, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için prim oranı %20'dir. Bunun %9'u sigortalı payı, %11'i ise işveren payıdır. İş kazaları, meslek hastalıkları, analık ve işgöremezlik sigortaları için çalışılan yerin tehlike derecelerine göre tamamı işveren tarafından ödenmek üzere %1-%6,5 arasında prim alınacaktır. **Önemli değişikliklerden biri de, sosyal devlet anlayışına uygun olarak, yeni sistemde devletin emeklilik sigortasına % 5 oranında katkıda bulunacak olmasıdır.**

Genel Sağlık Sigortasında ise bütün vatandaşlarımızın yanı sıra Türkiye'de bir yıldan daha uzun süre yaşayanlar, vatansızlar ve sığınmacılar da kapsama alınmaktadır. Genel Sağlık Sigortası uygulaması ile birlikte vatandaşlarımız arasında sağlık hizmetine erişim ve kullanım konusundaki ayrımcılık sona erecek, herkes eşit kapsam ve kalitede sağlık hizmeti alacaktır. Ayrıca, anne ya da babasının prim borcu olup olmadığına ya da diğer yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın, 18 yaş ve altındaki bütün çocuklarımız, kendilerine bakmakla yükümlü olan anne veya babasının prim borcu ya da yeterli prim ödeme gün sayısı olup olmadığına bakılmaksızın bütün sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına sahip olacaklardır.

Bütün vatandaşlarımızın katılımının zorunlu olacağı Genel Sağlık Sigortası prim oranı herkes için %12,5 olarak belirlenmiştir ve tabii ki sağlık hizmetini herkesin ihtiyacına göre karşılanacaktır. Diğer önemli yenilik ise, yoksul vatandaşlarımızın sağlık sigortası primlerinin devlet tarafından karşılanacak olmasıdır. Bunu yanında devletimiz %3 oranında Genel Sağlık Sigortasına da katkıda bulunacaktır.

Hazırlıkları sürdürülen, Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanun Tasarısında sosyal yardımlar tüm vatandaşlar için bir hak olarak tanımlanmaktadır. Burada temel amaç, sosyal yardımlar için kullanılan kamu kaynağını objektif yararlanma ölçütlerine bağlı olarak adil ve ulaşılabilir kılmaktır. Bunun için kişi veya ailelerin yaşam düzeyi tespiti, ihtiyaç analizi, yoksulluk haritası gibi metotlardan yararlanılacaktır. Sosyal yardım yapan kamu ve özel kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanacaktır.

Son olarak, yeni bir kurumsal yapılanma ile yukarıda belirttiğim üç temel işlevi yerine getirmek üzere mevcut sosyal güvenlik kurumları tek bir çatı altında toplanmakta ve yeniden yapılandırma sürecine başlamış olmaktadır. **Yeni Sosyal Güvenlik Kurumu emeklilik ve sağlık sigortacılığı ile primsiz ödemeler konusunda uzmanlaşmış üç ana hizmet birimi ve gerekli yardımcı birimlerden oluşacaktır. Yeni kurum, 2-3 yıllık bir geçiş dönemi sonunda ilçelere kadar**

yayılan küçük ve ileri teknoloji destekli Sosyal Güvenlik Merkezleri aracılığıyla vatandaşlarımıza hizmet sunacaktır.